

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิที่ติดต่อผ่านดินใน
นักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอสองยาง จังหวัดตาก
Factors Related to Soil-Transmitted Helminth Prevention Behaviors in
Students of Hill Tribe Community Learning Centers Tha Song Yang
District, Tak Province

เมธี สุทธิศิลป์¹

Mathee Sootthasil

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษานี้เป็นเชิงสหสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการตรวจอุจจาระและการใช้แบบสอบถามจำนวน 85 คน โดยในการวิจัยครั้งนี้ตรวจอุจจาระด้วยกล้องจุลทรรศน์ทำการตรวจหาไข่พยาธิในอุจจาระโดยวิธี Kato's thick smear technique และผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามคือผู้ปกครองนักเรียน โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.2565 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2566 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Chi-square test ผลการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 62.35 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 37.65 อายุของนักเรียนส่วนมากอยู่ในช่วง 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.06 รองลงมาอายุ 10-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.82 ภาวะโภชนาการ ส่วนใหญ่น้ำหนักตามเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 81.18 รองมาน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 11.76 อัตราความชุกของโรคหนอนพยาธิในทางเดินอาหาร ตรวจพบไข่หนอนพยาธิทางเดินอาหาร คิดเป็นร้อยละ 10.59 พบในเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21.88 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 3.77 พบในช่วงอายุ 15-19 ปีคิดเป็นร้อยละ 12.50 รองลงมาอายุ 10-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.12 ภาวะโภชนาการ ส่วนมากพบน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาน้ำหนักค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ลักษณะการกระจายของหนอนพยาธิ จำแนกตามชนิดพบพยาธิไส้เดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.06 รองลงมาได้แก่พยาธิปากขอคิดเป็นร้อยละ 2.35 และพยาธิเข็มหมุดร้อยละ 1.18 พยาธิไส้เดือนและพยาธิเข็มหมุดในนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง คิดเป็นร้อยละ 12.50 และเป็นร้อยละ 3.13 ตามลำดับ ความชุกของโรคหนอนพยาธิทางเดินอาหารมีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} < 0.05$ ส่วนอายุ เพศและระดับชั้นเรียนของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคหนอนพยาธิทางเดินอาหารข้อเสนอแนะหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ควรจัดให้มี

Received: 2023-05-12 Revised: 2023-07-04 Accepted: 2023-07-07

¹ คณะสหเวชศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Faculty of Allied Health Sciences Northern College,
Corresponding Author e-Mail: mayvet_2006@hotmail.com

ผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้นำในการส่งเสริมและป้องกันโรคในโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างความรู้ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคหนองพยาธิให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ (Keywords): พฤติกรรมการป้องกันโรค; หนองพยาธิ; ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา

Abstract

This study was correlational. The researcher collected data by the number of samples that had been examined with feces and using a questionnaire of 85 people. In this research, microscopic fecal examination was performed to detect parasitic eggs in the feces by Kato's thick smear technique. and the respondents were the parents of the students. The data was collected between December 2022 and March 2023. Analysis of personal data, frequency, percentage and standard deviation. The analysis of the relationship between the variables. Data were analyzed using Chi-square test statistics. The results showed that most of the students were female, accounting for 62.35% and male, accounting for 37.65%. The age of most students was in the range of 15-19 years, accounting for 47.06%, followed by 10-14 years of age. was 38.82 percent, nutritional status, most of them were normal weight accounted for 81.18 percent, followed by weight less than the criteria accounted for 11.76 percent. The prevalence rate of gastrointestinal helminths detected eggs of gastrointestinal worms. Representing 10.59 percent, found in males representing 21.88 percent and females representing 3.77 percent found in the age range of 15-19 years, accounting for 12.50 percent, followed by 10-14 years of age, accounting for 12.12 percent. Most of them found that their weight was less than the standard, accounting for 70.00 percent, followed by relatively little weight. accounted for 20.00 percent. Characteristics of the distribution of helminths classified by species, the most common is roundworms. accounted for 7.06%, followed by hookworms accounted for 2.35% and pinworms 1.18%. Roundworms and pinworms were more common among male students than female students. representing 12.50 percent and 3.13 percent respectively. The prevalence of gastrointestinal worms was significantly correlated with the nutritional status of the students at $p\text{-value} < 0.05$. Age, sex and grade level of the students were not correlated with the prevalence of gastrointestinal worms. Food. Suggestions: Responsible agencies in the area should provide student leaders for health promotion and disease prevention according to the health promotion school policy. To enable students to take the lead in promoting and preventing disease in schools.

family and community To create knowledge on health promotion and prevention of helminthiasis for the community.

KeyWords : Disease prevention behavior; Parasitic worms; Thai hill tribe community learning center

บทนำ (Introduction)

โรคหนอนพยาธิที่ติดต่อผ่านดิน เป็นโรคหนอนพยาธิที่เกิดจากการติดเชื้อพยาธิไส้เดือน พยาธิแส้ม้า และพยาธิปากขอ ซึ่งสามารถติดต่อเข้าสู่ร่างกายของมนุษย์ได้ทุกเพศทุกวัย พยาธิไส้เดือนและพยาธิแส้ม้าติดต่อเข้าสู่ร่างกายของมนุษย์ได้ทางปากโดยปนเปื้อนมากับมือและอาหาร ส่วนพยาธิปากขอเข้าสู่ร่างกายมนุษย์โดยการไชเข้าทางผิวหนังโดยเฉพาะบริเวณเท้า เป็นโรคที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน อาทิเช่น พยาธิแส้ม้าทำให้เด็กมีภาวะทุโภชนาการ แคระแกรน ระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ หากผู้ป่วยที่มีพยาธิแส้ม้าเป็นจำนวนมากจะทำให้เกิดอาการอุจจาระ บ่อยจนลำไส้ตันในปล้นออกมาทางทวารหนัก ส่วนพยาธิปากขอทำให้ผู้ป่วยเกิดโรคโลหิตจางแบบขาดธาตุเหล็ก ในขณะที่พยาธิไส้เดือนจำนวนมากรวมกันเป็นกลุ่มก้อนอาจทำให้เกิดลำไส้อุดตัน บางครั้งพยาธิตัวแก่อาจไชผนังลำไส้จนเลือดออกและเกิดเป็นแผลเน่าหรือผนังลำไส้ทะลุในบางราย อาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ โรคหนอนพยาธินับเป็นปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา องค์การอนามัยโลกประมาณการว่าประชากรทั่วโลกประมาณ 3,500 ล้านคน ติดเชื้อ หนอนพยาธิ และประมาณ 450 ล้านคน แสดงอาการป่วยออกมา (WHO, 2020) ในประเทศไทยโรคหนอนพยาธิยังคงส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของประชาชน จากการสำรวจโรคหนอนพยาธิทั่วประเทศล่าสุดในปีพ.ศ. 2564 โดยการสุ่มศึกษาประชาชนทุกกลุ่มอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปจำนวน 15,555 คน ผลการตรวจอุจจาระพบอัตราความชุกของพยาธิเฉลี่ยร้อยละ 18.1 โดยพบพยาธิปากขอ ร้อยละ 6.5 พยาธิแส้ม้าร้อยละ 1.2 และพยาธิไส้เดือนร้อยละ 0.5 จากรายงานสถานการณ์โรคหนอนพยาธิที่ติดต่อผ่านดินในระดับประเทศดูเหมือนมีความชุกของโรคอยู่ในระดับที่ไม่มีปัญหา แต่ในความเป็นจริงแล้วปัญหาการติดเชื้อหนอนพยาธิมักจะพบเป็นปัญหาของชุมชนหรือของพื้นที่ ซึ่งบางพื้นที่ที่มีข้อมูลสนับสนุนและชี้ให้เห็นความชุกของโรคหนอนพยาธิสูงมากในระดับพื้นที่และในกลุ่มชาวไทยภูเขาพบอัตราความชุกเฉลี่ยของ โรคหนอนพยาธิเท่ากับ ร้อยละ 35.6 เมื่อแยกชนิดของพยาธิพบว่า พยาธิปากขอมีอัตราความชุกมากที่สุดคือ ร้อยละ 22.2 รองลงมาคือพยาธิไส้เดือนพบร้อยละ 6.0 และพยาธิแส้ม้าพบร้อยละ 4.8 จึงเป็นหลักฐานที่บ่งชี้ว่าโรคหนอนพยาธิในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาระดับประเทศที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยภูเขา ซึ่งประชากรชาวไทยภูเขาในประเทศไทยมีทั้งหมดจำนวน 1,203,149 คน เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงรวมทั้งสิ้น 438,131 คน (กองส่งเสริมสุขภาพ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุข และสวัสดิการสังคม, 2565)

ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจประชาชนที่ชาวไทยภูเขาที่อยู่บนพื้นที่สูงโดยเฉพาะในนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาโรงเรียนทีซอแม อำเภอลำปาง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นประชากรที่ยังไม่

มีรายงานการสำรวจความชุกของการติดเชื้อหนอนพยาธิในทางเดินอาหารที่ติดต่อผ่านดินมาก่อน นอกจากนี้ยังสนใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อโรคหนอนพยาธิในทางเดินอาหาร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น อาชีพผู้ปกครอง และพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิในทางเดินอาหาร ติดต่อดิน รวมทั้งสภาพลักษณะสุขาภิบาลภายในบ้านว่ามีผลต่ออัตราการติดเชื้อหนอนพยาธิหรือไม่ ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการให้การรักษากันควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของโรคหนอนพยาธิ ในทางเดินอาหารในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาโรงเรียนทีชอแม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก และชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาความชุกของโรคหนอนพยาธิในทางเดินอาหารที่ติดต่อดินของนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิของนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

1. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิของนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก
2. ปัจจัยด้านความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิของนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก
3. ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิของนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก
4. ปัจจัยความเชื่อด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิของนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation study) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิที่ติดต่อดินในนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาโรงเรียนทีชอแม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดตาก จำนวนทั้งหมด 85 คน โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้ที่ตรวจอุจจาระด้วยกล้องจุลทรรศน์คือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอำเภอดำรงวิทยารัษฎา ที่ได้ผ่านการอบรมโดยใช้กล้องจุลทรรศน์ ทำการตรวจหาไข่พยาธิในอุจจาระโดยวิธี Kato's thick

smear technique และผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามคือผู้ปกครองนักเรียน โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.2565 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ.2566

เครื่องมือที่ใช้ในการในการวิจัย 1) แบบบันทึกผลการตรวจอุจจาระนักเรียนเพื่อหาความชุกและชนิดของโรคหนองพยาธิ โดยวิธี Kato's thick smear technique 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มประชากรเป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาธิ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ส่วนที่ 4 แบบสอบถามด้านความเชื่อด้านสุขภาพ ส่วนที่ 5 แบบสอบถามด้านพฤติกรรมการป้องกันโรคหนองพยาธิติดต่อทางดิน

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย การทดสอบความเที่ยงตรงนำแบบสอบถามไปขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยจำนวน 3 ท่าน โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการหาค่า IOC) โดยมีค่าที่ยอมรับได้มากกว่า 0.5 การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับกับผู้ปกครองนักเรียน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 30 ราย เพื่อทดสอบความเข้าใจต่อข้อความของแบบสอบถามและนำผลที่ได้มาคำนวณหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้านความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาธิได้สัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.77 ด้านแรงสนับสนุนทางสังคมได้สัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.80 ด้านความเชื่อด้านสุขภาพได้สัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.89 ด้านพฤติกรรมการป้องกันโรคหนองพยาธิติดต่อทางดินได้สัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.80 และสัมประสิทธิ์รวมเท่ากับ 0.82

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลและได้กำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล หาค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อโรคหนองพยาธิที่ติดต่อผ่านดินในนักเรียนชาวไทยภูเขาโดยใช้สถิติ Chi-square test กรณีไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของสถิติ Chi-square test ผู้วิจัยใช้สถิติ Fisher's Exact Test โดยกำหนดนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลด้านลักษณะประชากร นักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาโรงเรียนทีชอแมพบว่านักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 62.35 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 37.65 อายุของนักเรียนส่วนมากอยู่ในช่วง 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.06 รองลงมาอายุ 10-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.82 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ภาวะ

โภชนาการ (น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ) ส่วนใหญ่น้ำหนักตามเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 81.18 รองมา น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 11.76

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลด้านลักษณะประชากรของนักเรียน (n = 85)

ข้อมูลนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	32	37.65
หญิง	53	62.35
อายุ (ปี)		
5 - 9	12	14.12
10 - 14	33	38.82
15 - 19	40	47.06
การศึกษา		
อนุบาล	0	0.00
ประถมศึกษา	85	100.00
ภาวะโภชนาการ (น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ)		
น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์	10	11.76
น้ำหนักค่อนข้างน้อย	5	5.88
น้ำหนักตามเกณฑ์	69	81.18
น้ำหนักมากเกินไป	1	1.18

2. ความชุกของโรคหนองพยาธิ อัตราความชุกของโรคหนองพยาธิในทางเดินอาหารจากการตรวจนักเรียนทั้งหมด 85 คนคิดเป็นร้อยละ 100.00 ตรวจพบไข่หนองพยาธิทางเดินอาหารจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.59 พบในเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21.88 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 3.77 พบในช่วงอายุ 15-19 ปีคิดเป็นร้อยละ 12.50 รองลงมาอายุ 10-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.12 ระดับเรียนทั้งหมดอยู่ในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 100.00 ภาวะโภชนาการ (น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ) ส่วนมากพบน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาน้ำหนักค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความชุกของโรคหนองพยาธิจากการตรวจด้วยวิธี Kato's thick smear technique (n = 85)

ข้อมูลลักษณะประชากร	จำนวน	พบไขพยาธิ	ร้อยละ
เพศ			
ชาย	32	7	21.88
หญิง	53	2	3.77
อายุ (ปี)			
5-9	12	1	8.33
10-14	33	4	12.12
15-19	40	5	12.50
ระดับเรียน			
อนุบาล	0	0	0.00
ประถมศึกษา	85	9	100.00
ภาวะโภชนาการ (น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ)			
น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์			
น้ำหนักค่อนข้างน้อย	10	7	70.00
น้ำหนักตามเกณฑ์	5	1	20.00
น้ำหนักมากเกินไป	69	1	1.45
	1	0	0.00

3. ลักษณะการกระจายของหนอนพยาธิจำแนกตามชนิดพบพยาธิไส้เดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.06 รองลงมาได้แก่พยาธิปากขอคิดเป็นร้อยละ 2.35 และพยาธิเข็มหมุดร้อยละ 1.18 พยาธิไส้เดือนและพยาธิเข็มหมุดในนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง คิดเป็นร้อยละ 12.50 และเป็นร้อยละ 3.13 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความชุกของโรคหนอนพยาธิจำแนกตามชนิดด้วยวิธี Kato's thick smear technique (n = 85)

ชนิดหนอนพยาธิ	จำนวน	ร้อยละ
พยาธิปากขอ	2	2.35
พยาธิไส้เดือน	6	7.06
พยาธิเข็มหมุด	1	1.18

4. ความชุกของโรคหนอนพยาธิและลักษณะประชากรของนักเรียนพบว่าความชุกของโรคหนอนพยาธิทางเดินอาหารมีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} < 0.05$ ส่วนอายุ เพศและระดับชั้นเรียนของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคหนอนพยาธิทางเดินอาหาร ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความชุกของโรคหนองพยาธิและลักษณะประชากรของนักเรียน (n=85)

ข้อมูลประชากรของนักเรียน	จำนวน	พบพยาธิ	ร้อยละ	P-value
เพศ				0.413
ชาย	32	6	18.75	
หญิง	53	2	3.77	
อายุ (ปี)				0.375
5-9	12	1	8.33	
10-14	33	4	12.12	
15-19	40	5	12.50	
ระดับชั้นเรียน				0.985
อนุบาล	0	0	0.00	
ประถมศึกษา	85	9	100.00	
ภาวะโภชนาการ (น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ)				0.021*
น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์	10	7	70.00	
น้ำหนักค่อนข้างน้อย	5	1	20.00	
น้ำหนักตามเกณฑ์	69	1	1.45	
น้ำหนักมากเกินไปเกณฑ์	1	0	0.00	

* = p-value < 0.05

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความชุกของโรคหนองพยาธิรายชนิดและพฤติกรรมการป้องกันโรคหนองพยาธิในทางเดินอาหาร ความชุกของโรคพยาธิปากขอกับการมีส้วม พฤติกรรมการใช้ส้วม การใช้รองเท้าเมื่อเดินดินใช้รองเท้าเมื่อถ่ายอุจจาระและการกินยาถ่ายพยาธิพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความชุกของโรคพยาธิปากขอกับการใช้ส้วม พฤติกรรมการใช้รองเท้าเมื่อเดินดินและการใช้รองเท้าเมื่อถ่ายอุจจาระมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value < 0.05 ส่วนการมีส้วมและการรับประทานยาถ่ายพยาธิไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคพยาธิปากขอ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความชุกของโรคพยาธิปากขอกับการมีส่วนร่วม พฤติกรรมการใช้ส้วม การใช้รองเท้าเมื่อเดินดิน ใช้รองเท้าเมื่อถ่ายอุจจาระและการกินยาถ่ายพยาธิ (n=85)

พฤติกรรมป้องกันโรค	จำนวน	พบพยาธิปากขอ		P-value
		จำนวน	ร้อยละ	
การมีส่วนร่วม				0.370
มี	83	0	0.00	
ไม่มี	3	2	66.67	
การใช้ส้วม				0.036*
ใช้ทุกครั้ง	37	0	0.00	
ใช้เป็นบางครั้ง	29	0	0.00	
ไม่เคยใช้	19	2	10.53	
การใช้รองเท้าเมื่อเดินบนพื้นดิน				0.001*
ใช้ทุกครั้ง	46	0	0.00	
ใช้เป็นบางครั้ง	20	0	0.00	
ไม่เคยใช้	19	2	10.53	
การใช้รองเท้าเมื่อถ่ายอุจจาระ				0.001*
ใช้ทุกครั้ง	46	0	0.00	
ใช้เป็นบางครั้ง	20	0	0.00	
ไม่เคยใช้	19	2	10.53	
การรับประทานยาถ่ายพยาธิ				1.000
เคย	56	0	0.00	
ไม่เคย	29	2	6.90	

*= p-value < 0.05

ความชุกของโรคพยาธิไส้เดือนกับพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การใช้ช้อนในการรับประทานอาหาร การล้างมือหลังการถ่ายอุจจาระ การรับประทานผักสด การล้างผักสดก่อนรับประทานและการกินยาถ่ายพยาธิพบว่าความชุกของโรคพยาธิไส้เดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การล้างมือหลังการถ่ายอุจจาระ และการใช้ช้อนในการรับประทานอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value < 0.05 ส่วนพฤติกรรมการล้างผักสดก่อนรับประทาน การรับประทานผักสด และการรับประทานยาถ่ายพยาธิไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคพยาธิไส้เดือน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความชุกของโรคพยาธิไส้เดือนกับพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การใช้ช้อนในการรับประทานอาหาร การล้างมือหลังการถ่ายอุจจาระ การรับประทานผักสด การล้างผักสดก่อนรับประทานและการกินยาถ่ายพยาธิ (n=85)

พฤติกรรมการป้องกันโรค	จำนวน	พบพยาธิไส้เดือน		P-value
		จำนวน	ร้อยละ	
การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร				0.029*
ล้างมือทุกครั้ง	28	0	0.00	
ล้างมือเป็นบางครั้ง	36	2	5.56	
ไม่เคยล้างมือ	21	4	19.05	
วิธีการใช้ช้อนในการรับประทานอาหาร				0.021*
ใช้ช้อนทุกครั้ง	46	0	0.00	
ใช้ช้อนเป็นบางครั้ง	30	2	6.67	
ไม่เคยใช้ช้อน	9	4	44.44	
การล้างมือภายหลังการถ่ายอุจจาระ				0.002*
ล้างมือทุกครั้ง	39	0	0.00	
ล้างมือเป็นบางครั้ง	40	2	5.00	
ไม่เคยล้างมือ	6	4	66.67	
การล้างผักสดก่อนรับประทาน				0.953
ล้างทุกครั้ง	63	1	1.59	
ล้างเป็นบางครั้ง	20	3	15.00	
ไม่เคยล้าง	2	2	100.00	
การรับประทานผักสด				0.085
รับประทานเป็นประจำ	52	4	7.69	
รับประทานเป็นบางครั้ง	28	2	7.14	
ไม่เคຍรับประทาน	5	0	0.00	
การรับประทานยาถ่ายพยาธิ				0.325
เคย	56	0	0.00	
ไม่เคย	29	6	20.69	

*= p-value < 0.05

ความชุกของโรคพยาธิไส้เดือนกับพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การใช้ช้อนในการรับประทานอาหาร การล้างมือหลังการถ่ายอุจจาระ การรับประทานผักสด การล้างผักสดก่อนรับประทานและการกินยาถ่ายพยาธิพบว่าความชุกของโรคพยาธิไส้เดือนมีความสัมพันธ์กับการใช้ช้อนในการรับประทานอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p-value < 0.05 ส่วนการล้างมือ

ก่อนรับประทานอาหาร การล้างมือภายหลังการถ่ายอุจจาระ และการรับประทานยาถ่ายพยาธิไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคพยาธิเข็มหมุด ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความชุกของโรคพยาธิเข็มหมุดกับพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การใช้ช้อนในการรับประทานอาหาร การล้างมือหลังการถ่ายอุจจาระ การรับประทานผักสด การล้างผักสดก่อนรับประทานและการกินยาถ่ายพยาธิ (n=85)

พฤติกรรมการป้องกันโรค	จำนวน	พบพยาธิไส้เดือน		P-value
		จำนวน	ร้อยละ	
การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร				0.057
ล้างมือทุกครั้ง	28	0	0.00	
ล้างมือเป็นบางครั้ง	36	0	0.00	
ไม่เคยล้างมือ	21	1	4.76	
วิธีการใช้ช้อนในการรับประทาน				0.021*
อาหาร				
ใช้ช้อนทุกครั้ง	46	0	0.00	
ใช้ช้อนเป็นบางครั้ง	20	0	0.00	
ไม่เคยใช้ช้อน	19	1	44.44	
การล้างมือภายหลังการถ่ายอุจจาระ				0.617
ล้างมือทุกครั้ง	39	0	0.00	
ล้างมือเป็นบางครั้ง	7	0	0.00	
ไม่เคยล้างมือ	39	1	2.78	
การรับประทานยาถ่ายพยาธิ				0.272
เคย	50	0	0.00	
ไม่เคย	35	1	2.86	

*= p-value < 0.05

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. อัตราความชุกของโรคหนอนพยาธิในทางเดินอาหารจากการตรวจนักเรียนทั้งหมด 85 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ตรวจพบไข่หนอนพยาธิทางเดินอาหารจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.59 พบในเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21.88 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 3.77 พบในช่วงอายุ 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.50 รองลงมาอายุ 10-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.12 ระดับเรียนทั้งหมดอยู่ในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 100.00 ภาวะโภชนาการ (น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ) ส่วนมากพบน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาน้ำหนักค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 20.00

อัตราความชุกของโรคหนองพยาธิในทางเดินอาหารในนักเรียนยังคงพบในอัตราที่สูงซึ่งอาจเนื่องจากนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา อ.ท่าสองยาง จ.ตาก ได้รับการศึกษาและได้รับการสอนให้มีความรู้ด้านสุขอนามัยส่วนบุคคล ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการดูแลใกล้ชิดของครู ทำให้ปัญหาเรื่องโรคหนองพยาธิติดต่อกันในโรงเรียนมีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ Siniah et al. (2018) ซึ่งพบว่าประชากรของประเทศต่าง ๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นโรคหนองพยาธิในลำไส้ในอัตราที่สูงซึ่งได้แก่ประเทศมาเลเซีย ร้อยละ 18.00-91.00 ประเทศฟิลิปปินส์ ร้อยละ 61.00-99.00 และสอดคล้องการศึกษาของประภาศรี จงสุขสันติกุล (2562) ที่ศึกษาความชุกของโรคพยาธิในหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจนซีซีเอฟและความชุกความรุนแรงของโรคพยาธิลำไส้และพยาธิใบไม้ตับในประเทศไทย พบว่าร้อยละ 36.6 และร้อยละ 41.72 ตามลำดับ และสอดคล้องกับการศึกษาของจำรูญ ยาสมทร (2561) ได้ศึกษาความชุกของโรคหนองพยาธิในชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงพบว่ามีความชุกโรคหนองพยาธิร้อยละ 86.2

2. ในด้านการกระจายของโรคหนองพยาธิ พบว่าลักษณะการกระจายของหนองพยาธิจำแนกตามชนิดพบว่าพยาธิไส้เดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.06 รองลงมาได้แก่พยาธิปากขอคิดเป็นร้อยละ 2.35 และพยาธิเข็มหมุดร้อยละ 1.18 และยังพบว่าพยาธิไส้เดือนและพยาธิเข็มหมุดในนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง คิดเป็นร้อยละ 12.50 และเป็นร้อยละ 3.13 ตามลำดับ เนื่องจากพยาธิไส้เดือนเป็นพยาธิตัวกลมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและสามารถแพร่ได้อย่างรวดเร็วรวมทั้งพฤติกรรมป้องกันโรคหนองพยาธิซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเฉลิมชัย สังโยคะ (2559) ซึ่งพบว่าอัตราการชุกของโรคหนองพยาธิในเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 62.5 ลักษณะการกระจายของโรคหนองพยาธิจำแนกตามชนิดพบมากที่สุดคือพยาธิไส้เดือน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความชุกของโรคหนองพยาธิและลักษณะประชากรของนักเรียน พบว่าความชุกของโรคหนองพยาธิทางเดินอาหารมีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} < 0.05$ ส่วนอายุ เพศและระดับชั้นเรียนของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคหนองพยาธิทางเดินอาหาร เนื่องจากการติดโรคพยาธิในทางเดินอาหารจะมีผลทำให้เด็กขาดสารอาหารและได้รับโปรตีนไม่เพียงพอทำให้การพัฒนาร่างกายและสมองต่ำกว่าปกติ สูญเสียความจำและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ต่ำ ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ Crompton (2012)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความชุกของโรคหนองพยาธิรายชนิดและพฤติกรรมการป้องกันโรคหนองพยาธิในทางเดินอาหาร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความชุกของโรคพยาธิปากขอกับการใช้ส้วม พฤติกรรมการใช้รองเท้าเมื่อเดินดินและการใช้รองเท้าเมื่อถ่ายอุจจาระมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} < 0.05$ ส่วนการมีส้วมและการรับประทานยาถ่ายพยาธิไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคพยาธิปากขอ

ความชุกของโรคพยาธิไส้เดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทาน อาหาร การล้างมือหลังการถ่ายอุจจาระ และการใช้ช้อนในการรับประทานอาหารอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} < 0.05$ ส่วนพฤติกรรมการล้างผักสดก่อนรับประทาน การรับประทานผักสด และการรับประทานยาถ่ายพยาธิไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคพยาธิไส้เดือน ซึ่งสอดคล้องการศึกษาศิลป์ พงศ์สมานบุตรและคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาความชุกของโรคหนอนพยาธิและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นโรคหนอนพยาธิของพระภิกษุสามเณรจังหวัดเชียงใหม่

ความชุกของโรคพยาธิเข็มหมุดมีความสัมพันธ์กับการใช้ช้อนในการรับประทานอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} < 0.05$ ส่วนการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การล้างมือภายหลังการถ่ายอุจจาระ และการรับประทานยาถ่ายพยาธิไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคพยาธิเข็มหมุด ซึ่งสอดคล้องการศึกษาศิลป์ พงศ์สมานบุตรและคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาความชุกของโรคหนอนพยาธิและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นโรคหนอนพยาธิของพระภิกษุสามเณรจังหวัดเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. จัดให้มีผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้นำในการส่งเสริมและป้องกันโรคในโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างความรู้ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคหนอนพยาธิให้แก่ชุมชน

2. ประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีเป็นชาติพันธุ์ปะกาเกอ (กระเหรี่ยง) ซึ่งส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคหนอนพยาธิในทางเดินอาหารที่ติดต่อผ่านดินที่มักไม่ถูกสุขลักษณะ ควรมีการให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคหนอนพยาธิให้แก่ประชากรในกลุ่มดังกล่าวโดยการจัดทำเป็นสื่อการสอนภาษาท้องถิ่นซึ่งสามารถเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่าภาษาราชการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความชุกของโรคหนอนพยาธิโดยการตรวจหาไข่พยาธิในอุจจาระเพื่อตรวจหาการติดเชื้อพยาธิในโรงเรียนปีละ 1 ครั้ง เพื่อลดความชุกของพยาธิทุกชนิดไม่ให้เกินร้อยละ 10 ตามเป้าหมายของกรมควบคุมโรค

2. การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาประชากรทุกช่วงอายุรวมทั้งศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ วิธีการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติกันมาเกี่ยวกับการเป็นโรคหนอนพยาธิ เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการดำเนินการป้องกันโรคหนอนพยาธิให้สอดคล้องกับพื้นที่

เอกสารอ้างอิง (References)

- Chamroon Yasothon. (2018). *Effectiveness of instructional materials on parasite prevention behavior between video and manual media in elementary school students*. Faculty of Public Health Khon Kaen University
- Chalermchai Sangyoga. (2016). A Study of the Prevalence of Parasitic Disease among Prathomsuksa 6 Students in Phrom Phiram District. Phitsanulok Province. *Chiang Mai Journal*, 29(1), 33-40.
- Crompton, A.C.A., and Bundy, D.A.P. (2012). Global Epidemiology, ecology and control of soil-transmitted helminth infections. In Simon, I. Hay, A.G., and David, J.R., (Ed.). *Advances in Parasitology* (p. 221-261). n.p.: Academic Press.
- Poolsri Pongsamarnbutr and others. (2017). *Report on the situation of helminthiasis and protozoa in Thailand 2017*. Bangkok: Helminthiasis group. Bureau of General Communicable Diseases Department of Disease Control, Ministry of Public Health.
- Prapasri Jongsuksantikul (2019). *Research report on the situation of parasitic worms and intestinal protozoa. and determinants of helminthiasis among marginalized people (hill tribes) of Thailand*. Bangkok: Helminthiasis group. Bureau of General Communicable Diseases, Department of Disease Control, Ministry of Public Health.
- Siniah, Tang, L.H., Zhou, S.S., Chen, Y.D., Yang, Y.C. and Lin, S.X. (2018). Stunting and soil-transmitted helminth infections among school-age pupils in rural areas of southern China. *Parasites & Vectors*, 3, 97.
- Tribal Welfare Division Department of Public Welfare Ministry of Labor and Social Welfare. (2022). *Report on the results of the study of the hill tribe population in Thailand, 2021*. Bangkok.
- WHO. (2021). *Control of tropical diseases*. Geneva: WHO.